

**A symposium
to mark the publication of a
special issue of *Science in Context*
on**

Science and Scholarship in Yiddish

Program

- 16:15 Opening Remarks and Greetings
Raanan Rein, Vice Rector, Tel Aviv University
Hana Wirth-Nesher, Head, The Goldreich Family Institute for Yiddish Language, Literature, and Culture
Leo Corry, Head, The Cohn Institute for the History and Philosophy of Science and Ideas
- 16:30 **Rachel Rojanski**, University of Haifa
The Transformation of Yiddish into a Field of *visnshaft*
- 17:00 **Alexandre Métraux**, University of Mannheim
A Short History of Science in Yiddish
- 17:30–18:00 Coffee Break
- 18:00 **Mark Steiner**, Hebrew University Jerusalem
“Spinoza klept zikh zum materializm vi arbes tsum vant”:
Reuven Agushewitz
– the first and last Yiddish philosopher
- General Discussion

Lectures will be held in English

Monday, November 19th, 2007, Room 496, Gilman

Light refreshments at 16:00

"מדע בידיש" הוא הנושא של כנס אקדמי שיתקיים ב-19 לנובמבר, 2007, באוניברסיטת תל-אביב. הכנס מאורגן ע"י המכון להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים והרעיונות ע"ש כהן, והמכון ללשון, לספרות ולתרבות היידיש ע"ש משפחת גולדרייך, לרגל הופעת גליון מיוחד של כתב העת *Science in Context*, המוקדש כולו לנושא.

מדע בידיש ("יידישע וויסנשאפט") הוא נושא רחב הניצב בצומת היסטורית מרתקת שבין תולדת המדע לבין תולדות התרבות היהודית במזרח אירופה, מסוף המאה הי"ט ועד לפרוץ מלחמת העולם השנייה. שלא כמו הלשון, הספרות, ומוסדותיה של התרבות היידיש, מורשת ה"יידישע וויסנשאפט" לא זכתה לתחייה בהתעניינות הציבורית או האקדמית בעשורים האחרונים. מורשת זו מהווה מוקד של התעניינות מצומצמת ומקריית למדי עד כה. *Science in Context* הינו כתב עת אקדמי בינלאומי שנערך במכון כהן בתל-אביב ורואה אור ב-Cambridge University Press. הגליון המיוחד הזה מהווה נסיון נחשוני מסוגו להפנות זרקור למאמצי המחקר הנוכחיים בתחום. הוא מקבץ מספר חיבורים מלומדים המנתחים בהקשרן ההיסטורי (ואגב כך מחלצים אותן מתהום הנשייה) מגוון עבודות מדעיות שפורסמו בידיש עבור קהל של קוראי יידיש: הסקירות הראשונות בידיש על תורת היחסות של איינשטיין, התקבלותו של זיגמונד פרויד ומשנתו בכתב העת הארגנטיני *דווקא*, מחקריו במדעי החברה של יעקוב לשניצקי, והמחקר החברתי-כלכלי שנערך בברית-המועצות אודות חיי היהודים בשטעטל המודרני. בנוסף מציג הקובץ סקירה פנורמית-היסטורית של המחקר המדעי בידיש במיוחד בבלרוס, וגם תרגום ראשון לאנגלית מלווה פרשנות של מאמר מ-1913, פרי עיתו של בר בורוכב, הן במטרות הרצויות למחקר בלשני מודרני של לשון היידיש.

פרק הזמן שבמהלכו המדע בידיש פרח היה קצר יחסית. לאחר תקופה ראשונית שבה טקסטים מדעיים תורגמו ופורסמו בידיש, המחקר העצמאי התפתח רק בעקבות הכנס ליידיש שהתקיים בצ'רנוביץ ב-1908. לאחר המהפכה הרוסית של 1917 פיתוח המדע בידיש בברית המועצות הפך לעובדה ממשית בבת אחת. תהליך זה היה קשור למדיניות היזומה שהמשרד הקומוניסטי הנהיג על מנת לזכות בתמיכתם של מיעוטים לאומיים ואתניים לטובת הסדר החברתי-פוליטי החדש. מחלקות למחקר בידיש נוסדו וקבלו תמיכה מצד המדינה במספר אוניברסיטאות ואקדמיות ברחבי בלרוס ואוקראינה. תוצאות המחקר בתחומים כמו היסטוריה, בלשנות, אטנוגרפיה, דמוגרפיה, ועוד, פורסמו בידיש. מוסדות מדע בידיש אף משכו אליהם מדענים דוברי יידיש ממדינות המערב. ואולם, פעילות מדעית זו התקיימה על בסיס פשרה פרדוקסלית. היא התנהלה בידיש אך נועדה לחזק את הפיכתה של הזהות היהודית המסורתית לזהות חדשה: מהפכנית, חילונית, סוציאליסטית, "אחרת" – מנותקת ממקורותיה הדתיים ועבריים כאחד. התנועה האוונגרדית הזו לבניית מדע בידיש הגיעה לקיצה בשנות השלושים המוקדמות כאשר המשטר זנח את פעולותיו היזומות שהטיבו עם המיעוט היהודי ועם מיעוטים אחרים, ובמקומה אימצה קו נוקשה של סוביאטיזציה בכל מישורי החיים: החברתי, התרבותי, ובוודאי המדעי.

פרק אחר בתולדות פיתוחו של המדע בידיש התקיים מערבה לברית המועצות. צנוע יותר בשאיפותיו ומבוסס על יוזמות פרטיות, הפרק הזה התגלם בעיקר בפעילותו של YIVO. מוסד חשוב זה נוסד בברלין ב-1925, והנהלתו פעלה בוילנה. הוא פעל ברציפות עד ליום הפלישה הנאצית לליטה. אחד הפרוקייטים החשובים שלו היה קביעת סטנדרטים למינוח המדעי בידיש.

סופו של המדע בידיש הגיע בצורה אכזרית ואלימה למדי. גורלם של מוסדות המדע בידיש היה כגורלם של פעיליה: חורבן מוחלט.

לפרטים על גליון *Science in Context* בנושא "מדע בידיש", ראה:

<http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=SIC&volumeId=20&issueId=02>

“Science and Scholarship in Yiddish” will be the topic of a symposium to be held on November 19, 2007, at Tel-Aviv University, jointly organized by the Cohn Institute for History and Philosophy of Science and Ideas, and the Goldreich Family Institute for Yiddish Language, Literature, and Culture. The symposium marks the publication of a special issue of the journal *Science in Context* devoted to the topic.

Science in Yiddish (“יידישע וויסנשאפט”) is a vast and complex topic located at a unique crossroads between the history of science and the history of Jewish cultural life in Eastern Europe from late nineteenth century to the outbreak of World War II. But unlike Yiddish literature, Yiddish language, and other phenomena of Jewish culture in Europe, the heritage of science and scholarship in Yiddish did not experience either an academic or a public revival in recent decades and thus was only incidentally made the subject matter of thorough research and analysis. The special issue of *Science in Context*, an international academic journal edited at the Cohn Institute in Tel Aviv and published by Cambridge University Press, is intended as a first attempt of its kind to call attention to current research efforts related to this fascinating story. It gathers a book-length collection of essays written by leading scholars in the field that analyze in historical context, and thus rescue from total oblivion, a variety of scientific works published in Yiddish for a Yiddish-speaking audience: the early Yiddish interpretations of Albert Einstein’s Theory of Relativity, the reception of Sigmund Freud’s psychoanalysis in the Argentinean journal *Davke*, the work of the social scientist Jacob Lestchinsky, and the Soviet socio-economic research on the phenomena of Jewish life in the modern shtetl. In addition it comprises a synthetic overview of Jewish scholarship in Yiddish mainly in Byelorussia, as well as the first complete and commented translation of Ber Borochov’s 1913 article defining the tasks of modern scientific Yiddish philology.

The time span during which science and scholarship in Yiddish flourished was short. After a first period during which scholarly texts were translated and published in Yiddish, it took really off only in the aftermath of the Conference on Yiddish which was held at Chernowitz in 1908. After the Russian Revolution of 1917, science in Yiddish became at once real in the Soviet Union. This process was linked to the affirmative action policies that the Communist regime launched in view of gaining support from national and ethnic minorities for the new socio-political order. Yiddish Departments were founded and henceforth received state support in several universities and Academies of Science in Ukraine and Byelorussia; the results of scholarly research in history, philology, ethnography, demography, etc., were published in Yiddish; science building in Yiddish even attracted scholars fluent in Yiddish from Western countries. However, scientific activities in Yiddish in the Soviet Union rested on a paradoxical compromise. Though being done in Yiddish, scholarly research was meant to contribute to transformation of traditional Jewish identity into a revolutionized, secular, socialist, “other” Jewish identity cut off from its religious as well as from its Hebrew roots. This somehow “avant-garde” movement of science in Yiddish ended in the early nineteen-thirties when the Soviet regime dropped the affirmative action policies in favor of the Jewish and other minorities and instead followed the hard line of Sovietization of social, cultural, and especially scholarly life.

Another chapter of science building in Yiddish took place west of the Soviet Union. More modest in scope and resting on private initiatives, it was epitomized in the activities of YIVO. This important institution was founded in Berlin in 1925, but had its headquarters in Vilna. It functioned until the invasion of Lithuania by the German Army. One of its key projects was the standardization of Yiddish scientific nomenclature.

The fall of science and scholarship in Yiddish was cruel, bloody, and murderous: Yiddish science suffered the same fate – that of “חורבן” – as its actors.

For additional information on the special issue of *Science in Context* visit:

<http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=SIC&volumeId=20&issueId=02>